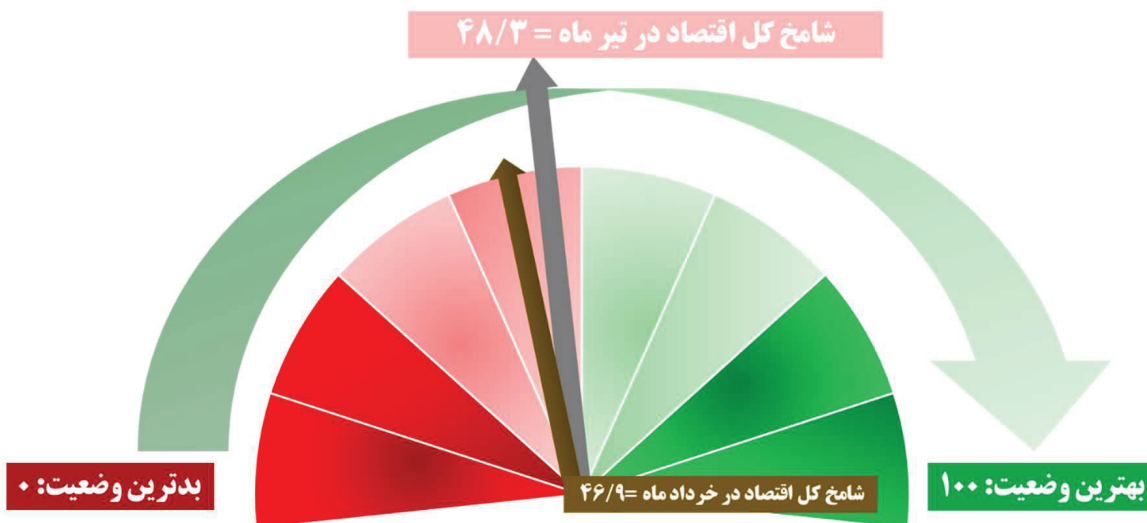

سرعت سنج ماهانه وضعیت کسب و کار کشور:

شاخص مدیران خرید (شامخ)

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

نتایج کلیدی:

- اقتصاد از شدت شوک فاصله گرفته، اما هنوز منقبض است: شامخ کل اقتصاد با رقم ۴۸/۳ برای شانزدهمین ماه متوالی کمتر از ۵۰ قرار دارد؛ بنابراین کاهش شدت افت نباید با رونق یا احیای پایدار اشتباه گرفته شود. عبور شاخص تولید و ارائه خدمات از نقطه مرزی ۵۰ نشان دهنده از سرگیری بخشی از فعالیت‌هاست، اما با توجه به تداوم ضعف تقاضا، قطعی برق و مشکلات زنجیره تأمین، بیانگر بازگشت پایدار اقتصاد به مسیر عادی نیست.
- تولید بهبود یافته، اما تقاضا هنوز ضعیف است: تولید و ارائه خدمات برای نخستین بار پس از ۱۴ ماه از مرز ۵۰ عبور کرده، اما سفارش‌های جدید همچنان منقبض است؛ در نتیجه، پایداری افزایش تولید هنوز تضمین شده نبوده و بهبود تولید بیشتر بازتاب بازگشایی و فعال شدن بخشی از ظرفیت‌های متوقف گردیده و هنوز از تقویت پایدار تقاضا پشتیبانی نمی‌کند.
- محدودیت‌های سمت عرضه پابرجاست: شاخص موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری شده برای پانزدهمین ماه متوالی کاهش یافته است و شاخص میزان اشتغال و به کارگیری نیروی انسانی نیز برای پانزدهمین ماه کمتر از سطح ۵۰ قرار گرفته است. کاهش مداوم موجودی مواد اولیه، محدودیت ارز و واردات، قطعی انرژی، کمبود نقدینگی و ضعف اشتغال همچنان مانع بازگشت بنگاه‌ها به ظرفیت عادی هستند.
- بهبود فعلی شکننده است: اگرچه بخشی از اختلالات ناشی از جنگ کاهش یافته، اما افزایش هزینه انرژی، مشکلات واردات و صادرات، محدودیت‌های لجستیکی و تداوم نااطمینانی همچنان بر بنگاه‌ها فشار وارد می‌کند. از این رو، تداوم بهبود به ثبات شرایط و رفع محدودیت‌های اصلی تولید و تقاضا در ماه‌های آینده وابسته است.
- پیام کلیدی شامخ تیرماه ۱۴۰۵: اکنون زمان تثبیت تولید ملی و جلوگیری از بازگشت رکود است؛ بنابراین رفع فوری گلوگاه‌های انرژی، ارز و مواد اولیه، تأمین سرمایه در گردش و تقویت تقاضای مؤثر باید در اولویت سیاست‌گذاری قرار گیرد.

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی و پایش اصل ۴۴

شامخ کل اقتصاد

تعدیل فصلی نشده: ۴۹/۵ تعدیل فصلی شده: ۴۸/۳

- ✓ شاخص مدیران خرید کل اقتصاد در تیر ماه ۱۴۰۵، با ثبت عدد ۴۸/۳، همچنان برای شانزدهمین ماه متوالی کمتر از سطح متوسط و خنثی (۵۰) قرار گرفته است.
- ✓ شاخص مقدار تولید محصول و ارائه خدمات در تیر ماه برای اولین بار بعد از چهارده ماه متوالی رکود، افزایش یافته و بالاتر از سطح خنثی ۵۰ قرار گرفته است.
- ✓ شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان نیز برای شانزدهمین ماه متوالی در محدوده رکودی قرار گرفته، اگرچه شدت کاهش نسبت به ماه قبل کمتر شده است.
- ✓ شاخص میزان صادرات کالا و خدمات همچنان در محدوده رکودی قرار دارد و شدت کاهش در صادرات نسبت به ماه قبل نیز بیشتر شده است.
- ✓ شاخص موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری شده برای پانزدهمین ماه متوالی کاهش یافت.
- ✓ شاخص میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی در تیر ماه برای چهاردهمین ماه متوالی کمتر از سطح خنثی ۵۰ قرار گرفته است.
- ✓ شاخص میزان انتظارات در مورد فعالیت اقتصادی ماه آینده نسبت به ماه‌های گذشته خوش‌بینانه‌تر ارزیابی شده است.

شامخ بخش صنعت

تعدیل فصلی نشده: ۴۶/۱ تعدیل فصلی شده: ۴۸/۳

- ✓ شاخص مدیران خرید صنعت ایران (تعدیل شده) در تیر ماه با ثبت عدد ۴۸/۳ برای نهمین ماه متوالی کمتر از سطح خنثی ۵۰ قرار گرفته است.
- ✓ شاخص مقدار تولید محصولات بخش صنعت، برای نهمین ماه متوالی کمتر از نقطه مرزی ۵۰ ثبت شده و با شدت بیشتری نسبت به ماه قبل ماه قبل کاهش یافته است.
- ✓ شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان برای هفتمین ماه متوالی کاهش یافته، اگرچه شدت افت نسبت به ماه گذشته کمتر بوده است.
- ✓ شاخص موجودی مواد اولیه خریداری شده همچنان برای پانزدهمین ماه متوالی روندی نزولی دارد و شدت کاهش موجودی مواد اولیه نسبت به ماه قبل بیشتر شده و در سطوح پایین خود قرار دارد.
- ✓ شاخص میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی برای پانزدهمین ماه متوالی کمتر از سطح خنثی قرار گرفته است.
- ✓ شاخص قیمت خرید مواد اولیه نسبت به ماه قبل با سرعت بیشتری افزایش یافته است.
- ✓ شاخص میزان صادرات کالا همچنان برای بیست و یکمین ماه متوالی در محدوده رکودی قرار دارد.
- ✓ شاخص میزان فروش محصولات برای نهمین ماه متوالی همچنان در محدوده رکودی قرار دارد.
- ✓ شاخص میزان انتظارات تولید در ماه آینده برای دومین ماه متوالی بهبود نسبی را نشان می‌دهد.

شاخص مدیران خرید کل اقتصاد

تداوم انقباض فعالیت‌های اقتصادی با کاهش شدت افت؛ اقتصاد هنوز در مسیر بازگشت به شرایط عادی قرار نگرفته است.

تغییر و تحولات اقتصاد ایران در دوره پس از جنگ برای صاحبان و فعالان اقتصادی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و شناخت دقیق‌تر و موشکافانه‌تر این تحولات، برای ارزیابی چشم‌انداز فعالیت، تولید، سرمایه‌گذاری و کسب‌وکار ضروری است. در این میان، برخورداری از نماگرها و شاخص‌های جامع که بتواند تصویری به‌روز از وضعیت اقتصاد ارائه دهد، اهمیت ویژه‌ای دارد. شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد یکی از مهم‌ترین نماگر و یا اسکن شده اقتصاد برای وضع موجود بوده که تصویری از وضعیت جاری فعالیت‌های اقتصادی، تولید و کسب‌وکار و همچنین ارزیابی و انتظارات فعالان اقتصادی نسبت به آینده ارائه می‌کند.

بر اساس نتایج نظرسنجی میدانی و عملیاتی مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، شاخص مدیران خرید کل اقتصاد (تعدیل شده فصلی) در تیرماه ۱۴۰۵ به ۴۸/۳ رسیده است. بدین ترتیب، شاخص برای شانزدهمین ماه متوالی پایین‌تر از سطح خنثی ۵۰ قرار گرفته و همچنان از تداوم انقباض فعالیت‌های اقتصادی حکایت دارد. با این حال، افزایش شاخص از ۴۶/۹ در خردادماه به ۴۸/۳ در تیرماه، معادل ۱/۴ واحد، نشان‌دهنده کاهش محسوس شدت افت فعالیت‌های اقتصادی نسبت به ماه قبل است.

این افزایش را البته نباید به‌عنوان آغاز یک دوره رونق تعبیر کرد. در ادبیات شاخص مدیران خرید، قرار گرفتن شاخص در محدوده پایین‌تر از ۵۰ همچنان به معنای کاهش فعالیت نسبت به ماه قبل است؛ بنابراین، افزایش شامخ از ۴۶/۹ به ۴۸/۳، بیش از آنکه نشان‌دهنده ورود اقتصاد به فاز رونق باشد، بیانگر کاهش سرعت انقباض و نزدیک شدن تدریجی فعالیت‌ها به سطح خنثی است. از این منظر، عملکرد تیرماه نسبت به ماه‌های بحرانی پس از جنگ بهبود یافته، اما هنوز برای سخن گفتن از بازگشت پایدار اقتصاد به مسیر رشد زود است.

در میان مؤلفه‌های اصلی شامخ، تنها شاخص مقدار تولید محصول و ارائه خدمات و شاخص سرعت انجام و تحویل سفارش از سطح خنثی ۵۰ عبور کرده‌اند. این وضعیت نشان می‌دهد بخشی از بنگاه‌ها پس از اختلالات شدید ماه‌های گذشته، فعالیت خود را از سر گرفته‌اند و ظرفیت‌های عملیاتی تا حدودی احیا شده است؛ با این حال، ضعف تقاضا، محدودیت‌های تأمین و ناطمینانی بالا همچنان مانع از آن است که این بهبود به یک روند فراگیر و پایدار تبدیل شود.

اگرچه آثار مستقیم شوک‌های ناشی از جنگ نسبت به ماه‌های بحرانی اسفند، فروردین و اردیبهشت کاهش یافته است، اما بخش قابل توجهی از مشکلات انباشته‌شده همچنان پابرجاست. محدودیت‌های ارزی، دشواری واردات و تأمین مواد اولیه، کمبود نقدینگی، ناترازی و محدودیت در تأمین برق و سوخت، ضعف تقاضای مؤثر و ناطمینانی نسبت به آینده، همچنان ظرفیت فعالیت بسیاری از بنگاه‌ها را محدود کرده است.

از این رو، روند احیای فعالیت اقتصادی را باید همچنان شکننده و ناپایدار ارزیابی کرد؛ روندی که تداوم آن به میزان زیادی به ثبات شرایط سیاسی و اقتصادی، بهبود دسترسی بنگاه‌ها به منابع مالی و ارزی، رفع اختلالات زنجیره تأمین و تقویت تقاضای مؤثر وابسته است.

تولید و ارائه خدمات؛ نخستین عبور از مرز ۵۰ پس از چهارده ماه

شاخص مقدار تولید محصول و ارائه خدمات در تیرماه برای نخستین بار پس از چهارده ماه متوالی از سطح خنثی ۵۰ عبور کرده و وارد محدوده افزایش فعالیت شده است. این تحول، یکی از مهم‌ترین نشانه‌های بهبود شرایط نسبت به ماه‌های بحرانی اخیر است. با این حال، افزایش تولید را باید با احتیاط تفسیر کرد. بخشی از این افزایش می‌تواند ناشی از از سرگیری فعالیت بنگاه‌هایی باشد که در ماه‌های گذشته با اختلال یا توقف مواجه شده بودند و لزوماً به معنای افزایش عمومی ظرفیت تولید در اقتصاد نیست. بخش قابل توجهی از بنگاه‌ها، به‌ویژه در بخش‌های صنعت و خدمات، همچنان با ظرفیت کمتر از سطح معمول فعالیت می‌کنند. بنابراین، برای ارزیابی پایداری این بهبود، استمرار رشد این مؤلفه در ماه‌های آینده اهمیت بیشتری خواهد داشت.

سفارش‌های جدید؛ تقاضای مؤثر همچنان ضعیف است

شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان در تیرماه برای شانزدهمین ماه متوالی در محدوده انقباضی قرار داشته است. اگرچه شدت کاهش سفارش‌های جدید نسبت به ماه قبل کمتر شده، اما فاصله آن با سطح ۵۰ همچنان نشان‌دهنده ضعف تقاضای مؤثر در اقتصاد است. کاهش قدرت خرید خانوارها، تورم بالا، رکود بازار و احتیاط مشتریان در تصمیم‌گیری برای خرید و سرمایه‌گذاری، موجب شده است جریان سفارش‌های جدید هنوز به سطحی نرسد که بتواند محرک یک افزایش پایدار در تولید باشد. به بیان دیگر، بهبود سمت عرضه هنوز با بهبود متناسب در سمت تقاضا همراه نشده است و این موضوع یکی از مهم‌ترین محدودیت‌های تداوم روند احیای اقتصاد محسوب می‌شود.

صادرات؛ تداوم فشار بر تجارت خارجی

شاخص میزان صادرات کالا و خدمات همچنان در محدوده انقباضی قرار دارد و صادرات در تیرماه نسبت به ماه قبل با شدت بیشتری کاهش یافته است. مشکلات حمل‌ونقل، محدودیت‌های مالی و ارزی، تحولات منطقه‌ای، دشواری مبادلات تجاری و کاهش رقابت‌پذیری صادراتی، همچنان

بر عملکرد صادرکنندگان فشار وارد می‌کند. تداوم این شرایط، علاوه بر محدود کردن فعالیت بنگاه‌های صادرات‌محور، می‌تواند بر درآمدهای ارزی حاصل از صادرات غیرنفتی نیز اثرگذار باشد. در شرایط نااطمینانی بالا، تداوم محدودیت‌های تجاری همچنین این خطر را افزایش می‌دهد که برخی مشتریان و بازارهای خارجی به سمت تأمین‌کنندگان رقیب حرکت کنند و بازگشت آنها در آینده با دشواری بیشتری همراه شود.

فروش؛ بهبود نسبی، اما ادامه ضعف تقاضا

در نتیجه ضعف سفارش‌های جدید، شاخص فروش کالا و خدمات نیز همچنان برای هفتمین ماه متوالی پایین‌تر از سطح خنثی ۵۰ قرار گرفته است. هرچند شدت کاهش فروش نسبت به ماه قبل کمتر شده، اما استمرار این شاخص در محدوده انقباضی نشان می‌دهد بهبود فعالیت بنگاه‌ها هنوز به افزایش پایدار تقاضای بازار منجر نشده است. از این منظر، یکی از مهم‌ترین تفاوت‌های شرایط تیرماه با یک دوره رونق واقعی آن است که افزایش نسبی تولید هنوز با افزایش پایدار فروش و سفارش‌های جدید همراه نشده است؛ بنابراین، تداوم این روند بدون تقویت تقاضا می‌تواند در ماه‌های آینده با محدودیت مواجه شود.

افزایش فشار هزینه‌ای بر بنگاه‌ها

شاخص قیمت خرید مواد اولیه یا لوازم خریداری‌شده همچنان در سطوح بالایی قرار دارد و شدت افزایش قیمت‌ها نسبت به ماه قبل بیشتر شده است. افزایش هزینه تأمین مواد اولیه، انرژی، حمل‌ونقل و سایر نهاده‌های تولید، فشار قابل توجهی بر هزینه تمام‌شده بنگاه‌ها وارد می‌کند. تداوم این روند در شرایطی که تقاضای مؤثر نیز ضعیف است، بنگاه‌ها را در وضعیت دشواری قرار می‌دهد؛ زیرا از یک سو هزینه‌های تولید افزایش می‌یابد و از سوی دیگر، امکان انتقال کامل این افزایش هزینه به قیمت فروش، به دلیل ضعف تقاضا و محدودیت قدرت خرید مشتریان، وجود ندارد. این وضعیت می‌تواند حاشیه سود بنگاه‌ها و در نهایت انگیزه سرمایه‌گذاری و توسعه ظرفیت تولید را تحت فشار قرار دهد.

موجودی مواد اولیه؛ پانزدهمین ماه کاهش متوالی

شاخص موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری‌شده در تیرماه برای پانزدهمین ماه متوالی کاهش یافته است. اختلال در حمل‌ونقل و لجستیک، مشکلات واردات، محدودیت‌های ارزی و کمبود نقدینگی باعث شده بسیاری از بنگاه‌ها همچنان با سطح پایینی از موجودی مواد اولیه مواجه باشند. در برخی بنگاه‌ها نیز بخشی از نیاز تولید از محل موجودی‌های قبلی تأمین شده است. ادامه این وضعیت در صورت تداوم محدودیت‌های تأمین، می‌تواند در ماه‌های آینده به یکی از موانع اصلی افزایش تولید تبدیل شود؛ به‌ویژه آنکه افزایش تولید بدون احیای زنجیره تأمین و دسترسی پایدار به مواد اولیه، قابلیت تداوم محدودی خواهد داشت.

اشتغال؛ احتیاط بنگاه‌ها در جذب نیروی جدید

شاخص میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی در تیرماه برای چهاردهمین ماه متوالی پایین‌تر از سطح خنثی ۵۰ قرار گرفته است. اگرچه سرعت کاهش اشتغال نسبت به ماه‌های بحرانی گذشته کمتر شده، اما ضعف تقاضا، محدودیت نقدینگی و نااطمینانی نسبت به تداوم فعالیت اقتصادی موجب شده بسیاری از بنگاه‌ها همچنان از جذب نیروی جدید خودداری کنند. تداوم این روند صرفاً به معنای محدود شدن اشتغال در کوتاه‌مدت نیست، بلکه در صورت استمرار می‌تواند بر ورود نیروی جدید به بازار کار، گسترش اشتغال رسمی و در نتیجه جریان ورودی منابع بیمه‌ای به صندوق‌های تأمین اجتماعی نیز اثرگذار باشد. از این رو، تحولات این مؤلفه باید علاوه بر منظر بنگاه‌ها، از منظر بازار کار و پایداری منابع بیمه‌ای نیز مورد توجه قرار گیرد.

بهبود نسبی انتظارات؛ خوش‌بینی محتاطانه فعالان اقتصادی

شاخص میزان انتظارات در مورد فعالیت اقتصادی در ماه آینده در تیرماه نسبت به ماه‌های گذشته بهبود یافته و حاکی از افزایش نسبی خوش‌بینی فعالان اقتصادی است. بازگشایی و ازسرگیری فعالیت بخشی از بنگاه‌ها و کاهش شدت شوک‌های اخیر، مهم‌ترین عوامل این بهبود به شمار می‌روند. با این حال، انتظارات همچنان تحت تأثیر مجموعه‌ای از ریسک‌ها قرار دارد. نااطمینانی نسبت به فضای اقتصادی و غیراقتصادی کشور، نوسانات بازار ارز، دشواری تأمین مواد اولیه، محدودیت‌های انرژی و موانع تجارت خارجی، همچنان مانع شکل‌گیری انتظارات مثبت و فراگیر در میان فعالان اقتصادی است.

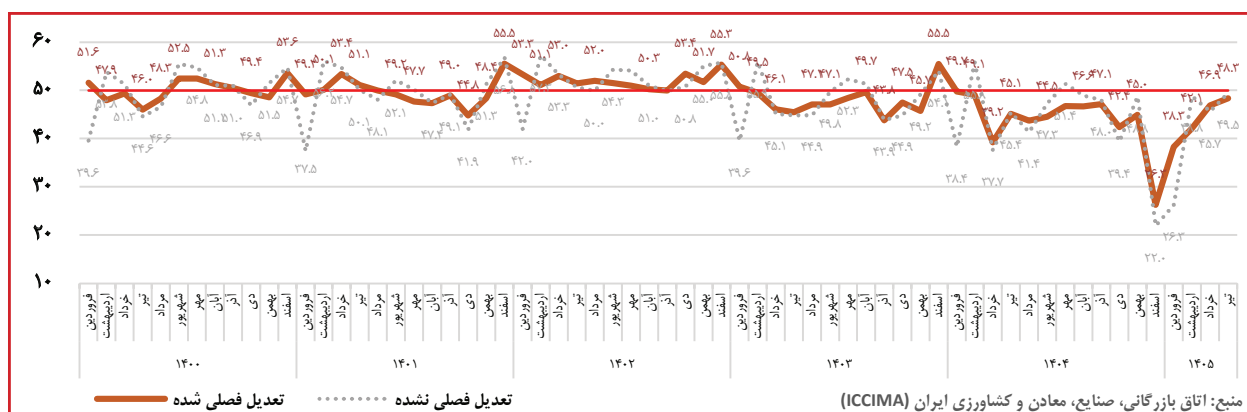
بنابراین، می‌توان وضعیت انتظارات در تیرماه را "خوش‌بینی محتاطانه" توصیف کرد؛ به این معنا که فعالان اقتصادی نسبت به ماه‌های بحرانی گذشته تصویر بهتری از آینده دارند، اما هنوز اطمینان کافی برای برنامه‌ریزی بلندمدت، افزایش ظرفیت تولید و سرمایه‌گذاری جدید شکل نگرفته است.

در مجموع، شاخص تیرماه ۱۴۰۵ تصویری دوگانه از اقتصاد ایران پس از جنگ ارائه می‌کند. از یک سو، افزایش شاخص کل اقتصاد از ۴۶/۹ در خردادماه به ۴۸/۳ در تیرماه و عبور شاخص تولید و ارائه خدمات از مرز ۵۰، از کاهش شدت شوک و احیای تدریجی بخشی از فعالیت‌های اقتصادی حکایت دارد. از سوی دیگر، قرار گرفتن شاخص کل اقتصاد برای شانزدهمین ماه متوالی زیر سطح خنثی ۵۰، تداوم ضعف سفارش‌های جدید، فروش، اشتغال، صادرات و موجودی مواد اولیه و همچنین افزایش فشار هزینه‌ای، نشان می‌دهد که اقتصاد هنوز از مرحله انقباض خارج نشده است.

در نتیجه، بهبود شامخ تیرماه را باید بیشتر نشانه کاهش شدت انقباض و آغاز نسبی فرآیند بازگشت فعالیت‌ها پس از شوک‌های ماه‌های گذشته دانست، نه آغاز یک دوره رونق پایدار. تداوم این روند در ماه‌های آینده به توان اقتصاد برای بازسازی زنجیره تأمین، تقویت تقاضای مؤثر، کاهش محدودیت‌های ارزی و تجاری، تأمین پایدار انرژی، بهبود دسترسی بنگاه‌ها به نقدینگی و مهم‌تر از همه، کاهش ناطمینانی‌های سیاسی و اقتصادی وابسته خواهد بود.

از این منظر، شامخ ماه‌های آینده اهمیت مضاعفی خواهد داشت؛ زیرا استمرار قرار گرفتن شاخص کل و مؤلفه‌های اصلی در مسیر صعودی و عبور تدریجی آنها از سطح ۵۰ می‌تواند نشانه‌ای معتبرتر از بازگشت اقتصاد به مسیر رشد باشد، در حالی که توقف یا معکوس شدن این روند، شکندگی بهبود فعلی را آشکار خواهد کرد.

نمودار ۱: شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد

جدول ۱: شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد در دو ماه منتهی به تیر ۱۴۰۵

تعدیل فصلی شده		تعدیل فصلی نشده		شاخص	
تیر ۱۴۰۵	خرداد ۱۴۰۵	تیر ۱۴۰۵	خرداد ۱۴۰۵		
۴۸٫۳	۴۶٫۹	۴۹٫۵	۴۵٫۷	شامخ کل اقتصاد	مؤلفه‌های اصلی
۵۱٫۰	۴۷٫۷	۵۲٫۷	۴۷٫۹	میزان تولید محصول یا ارائه خدمت	
۴۷٫۲	۴۳٫۷	۴۷٫۰	۴۰٫۶	میزان سفارشات جدید مشتریان	
۵۰٫۰	۵۱٫۰	۵۲٫۷	۵۰٫۰	سرعت انجام و تحویل سفارش	
۴۴٫۷	۴۴٫۷	۴۴٫۲	۴۳٫۷	موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری‌شده	
۴۷٫۳	۴۸٫۵	۴۹٫۶	۴۸٫۱	میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	
۸۵٫۸	۸۱٫۶	۸۵٫۸	۸۱٫۶	قیمت مواد اولیه یا لوازم خریداری شده	مؤلفه‌های کمکی
۴۸٫۸	۵۰٫۶	۵۰٫۴	۵۲٫۷	موجودی محصول نهایی در انبار یا کارهای در حال تکمیل	
۴۴٫۱	۴۷٫۵	۴۴٫۵	۴۸٫۴	میزان صادرات کالا یا خدمات	
۶۲٫۲	۶۲٫۴	۶۲٫۲	۶۲٫۴	قیمت محصولات تولیدشده و خدمات ارائه شده	
۵۱٫۹	۵۴٫۴	۵۵٫۸	۵۸٫۶	مصرف حامل‌های انرژی	
۴۷٫۸	۴۱٫۵	۴۶٫۰	۳۶٫۸	میزان فروش کالاها یا خدمات	
۵۴٫۹	۴۵٫۵	۵۱٫۹	۴۵٫۷	انتظارات در مورد میزان فعالیت اقتصادی در ماه آینده	

ماخذ: مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، خرداد و تیر ۱۴۰۵

نمودار ۲: شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد در دو ماه منتهی به تیر ۱۴۰۵، تعدیل فصلی شده

شاخص مدیران خرید کل اقتصاد با تغییرات تولید اقتصاد

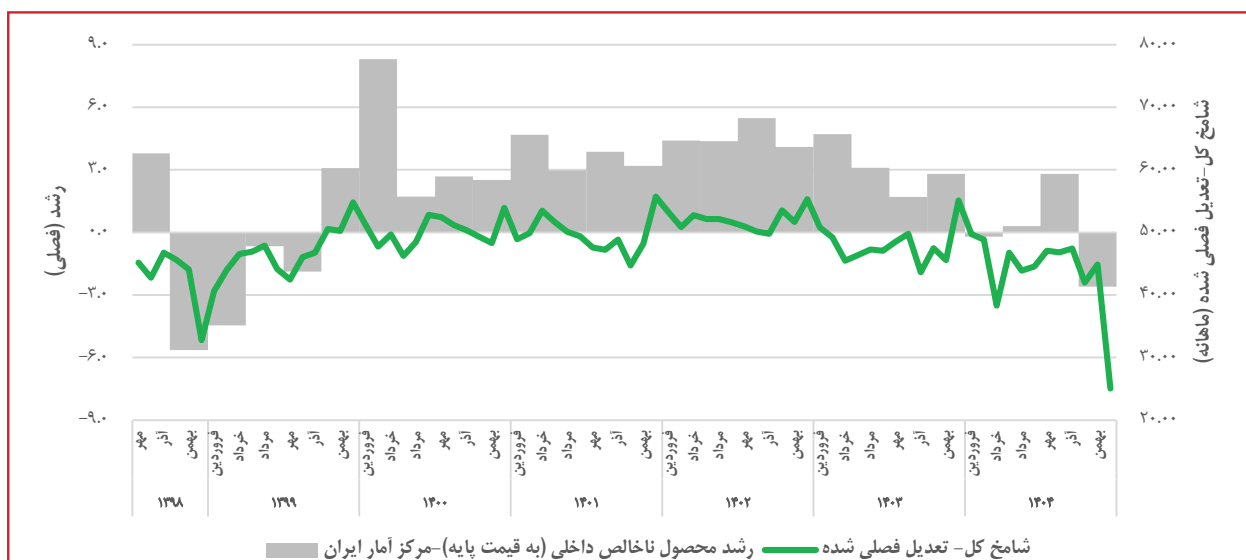
بررسی روند شاخص مدیران خرید کل اقتصاد در کنار آمار رشد تولید ناخالص داخلی نشان می دهد که در دوره های عادی، میان تغییرات شامخ و روند تغییرات تولید اقتصاد همراستایی نسبی وجود داشته است. این همراستایی، به ویژه در مقایسه روند فصلی شامخ کل اقتصاد با رشد محصول ناخالص داخلی منتشر شده توسط مرکز آمار ایران و رشد تولید ناخالص داخلی بانک مرکزی، قابل مشاهده است.

با این حال، باید توجه داشت که شامخ و حساب های ملی از نظر ماهیت، روش محاسبه و دوره زمانی پوشش داده ها با یکدیگر متفاوت هستند. شامخ بر اساس نظرسنجی از فعالان اقتصادی و ارزیابی آنها از تغییرات جاری و انتظارات آینده تهیه می شود، در حالی که رشد تولید ناخالص داخلی بر پایه داده ها و حساب های ملی محاسبه می شود. بنابراین، هم حرکتی این دو شاخص را باید به عنوان شاهدی از همراستایی روندها در نظر گرفت و نه لزوماً رابطه ای قطعی و مستقیم میان آنها.

از سوی دیگر، محدودیت انتشار آمار ماهانه تولید ناخالص داخلی در کشور، امکان مقایسه مستقیم و ماهانه شامخ با تولید واقعی اقتصاد را محدود می کند. به همین دلیل، برای بررسی همراستایی میان این دو، از داده های فصلی محصول ناخالص داخلی منتشر شده توسط مرکز آمار ایران و بانک مرکزی استفاده می شود.

این مقایسه نشان می دهد که در سال های اخیر و در شرایط نسبتاً عادی اقتصادی، روند فصلی شامخ کل اقتصاد با روند تغییرات رشد محصول ناخالص داخلی، به ویژه در داده های مرکز آمار ایران، همراستایی نسبی داشته است. از این منظر، پایش مستمر شامخ در کنار آمارهای رسمی تولید و رشد اقتصادی می تواند ابزار مکملی برای ارزیابی وضعیت جاری اقتصاد و تحلیل تحولات کوتاه مدت آن باشد.

نمودار ۳: روند شامخ کل اقتصاد با رشد محصول ناخالص داخلی (مرکز آمار ایران) طی سال های اخیر

شاخص مدیران خرید بخش صنعت

شاخص مدیران خرید صنعت کشور (صنایع کارخانه‌ای و تولیدی)، نمایی گویاتر و بارزتر از وضعیت کسب‌وکار و روند تغییرات تولید و فروش واحدهای اقتصادی و صنعتی در شرایط عادی و همچنین شرایط خاص و بحرانی ارائه می‌دهد. براساس داده‌های حاصل از نظرسنجی میدانی از بنگاه‌های بخش صنعت که توسط مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی ایران انجام شده است، **شاخص مدیران خرید صنعت ایران** (تعدیل‌شده) در **تیرماه** با ثبت عدد **۴۸/۳**، برای نهمین ماه متوالی پایین‌تر از سطح خنثی ۵۰ قرار گرفته است. با این حال، شدت رکود نسبت به ماه‌های بحرانی گذشته کاهش یافته و عملکرد شاخص تقریباً مشابه ماه قبل بوده است.

شاخص مقدار تولید محصولات بخش صنعت در تیرماه، برای نهمین ماه متوالی پایین‌تر از مقدار مرزی ۵۰ قرار گرفته و نسبت به ماه قبل با شدت بیشتری کاهش یافته است. اگرچه تأثیر مستقیم شوک‌های ناشی از جنگ کاهش یافته، اما محدودیت‌های انرژی، مشکلات موجود در زنجیره تأمین مواد اولیه و لجستیک، در کنار ضعف تقاضای مشتریان، موجب شده است بسیاری از واحدهای صنعتی همچنان با ظرفیتی پایین‌تر از سطح معمول فعالیت کنند.

شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان برای هفتمین ماه متوالی کاهش یافته است؛ اگرچه شدت این افت نسبت به ماه گذشته کمتر بوده است. ضعف قدرت خرید، رکود بازار و احتیاط مشتریان در خرید کالاهای مصرفی، واسطه‌ای و سرمایه‌ای، همچنان جریان سفارشات صنعتی را محدود کرده است. تداوم ضعف سفارشات نشان می‌دهد تقاضای داخلی هنوز به اندازه‌ای تقویت نشده است که بتواند از افزایش پایدار تولید صنعتی پشتیبانی کند.

در همین حال، **شاخص موجودی مواد اولیه خریداری‌شده** برای پانزدهمین ماه متوالی روندی نزولی داشته و شدت کاهش موجودی مواد اولیه نسبت به ماه قبل نیز بیشتر شده است؛ به‌گونه‌ای که این شاخص همچنان در سطوح پایین قرار دارد. محدودیت در ورود مواد اولیه و اختلال در مسیرهای دریایی و شبکه حمل‌ونقل و لجستیک، از مهم‌ترین عوامل تداوم این وضعیت است. استمرار کاهش موجودی نهادهای تولید، در صورت برطرف نشدن محدودیت‌ها، ریسک کاهش ظرفیت تولید و توقف برخی خطوط تولید را افزایش می‌دهد.

شاخص میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی نیز برای پانزدهمین ماه متوالی پایین‌تر از سطح خنثی قرار گرفته است. اگرچه شدت کاهش اشتغال نسبت به دوره‌های بحرانی کاهش یافته، اما تداوم ضعف فروش، محدودیت نقدینگی، افزایش هزینه‌های تولید و ناطمینانی نسبت به آینده، همچنان مانع افزایش اشتغال در بخش صنعت شده است.

شاخص قیمت خرید مواد اولیه نسبت به ماه قبل با سرعت بیشتری افزایش یافته و فشار هزینه‌ای قابل توجهی بر واحدهای صنعتی وارد کرده است. افزایش هزینه انرژی، حمل‌ونقل و نهادهای تولید، در کنار نوسانات ارزی، موجب شده است قیمت تمام‌شده تولید همچنان در سطح بالایی قرار داشته باشد. در چنین شرایطی، **شاخص قیمت محصولات تولیدشده** نیز با افزایش بیشتری نسبت به ماه قبل همراه شده است.

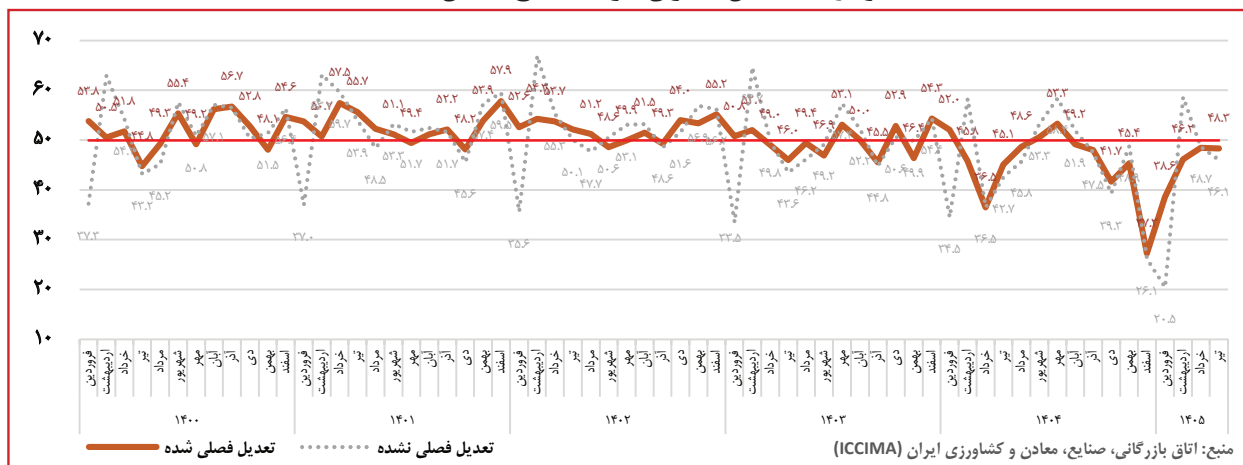
شاخص میزان صادرات کالا همچنان برای بیست‌ویکمین ماه متوالی در محدوده رکودی قرار دارد. مشکلات حمل‌ونقل، محدودیت‌های مالی و ارزی، اختلال در مسیرهای تجاری و کاهش رقابت‌پذیری صادراتی، از مهم‌ترین موانع بازگشت صادرات صنعتی به سطح عادی هستند. برخی فعالان اقتصادی همچنین از تغییر مسیر خریداران خارجی به سمت تأمین‌کنندگان سایر کشورها، در نتیجه افزایش بی‌ثباتی‌ها و ریسک‌های تجاری ایران، خبر داده‌اند.

شاخص میزان فروش محصولات نیز برای نهمین ماه متوالی در محدوده رکودی قرار دارد. اگرچه شدت کاهش فروش نسبت به ماه‌های بحرانی گذشته کمتر شده و این شاخص بالاترین مقدار خود را طی ۹ ماه اخیر به ثبت رسانده است، اما ضعف سفارشات داخلی و مشکلات صادراتی موجب شده درآمد حاصل از فروش بسیاری از بنگاه‌ها برای تأمین سرمایه در گردش و حفظ ظرفیت تولید کافی نباشد.

شاخص میزان انتظارات تولید در ماه آینده برای دومین ماه متوالی بهبود نسبی را نشان می‌دهد؛ هرچند این بهبود در مقایسه با ماه قبل ضعیف‌تر و محتاطانه‌تر بوده است. بخشی از صنایع در صورت تداوم ثبات نسبی، انتظار افزایش فعالیت را دارند؛ با این حال، بسیاری از فعالان اقتصادی، قطعی برق، دشواری تأمین مواد اولیه و ابهام نسبت به شرایط اقتصادی و سیاسی را از مهم‌ترین ریسک‌های پیش‌روی تولید می‌دانند و نسبت به پایداری این روند بهبود، با احتیاط و تردید نگاه می‌کنند.

با توجه به داده‌های شامخ صنعت در تیرماه سال جاری، رکود بخش صنعت در تیرماه همچنان ادامه دارد، اما شدت آن نسبت به ماه‌های بحرانی گذشته کاهش یافته است؛ با این حال، ضعف تقاضا، محدودیت انرژی و مواد اولیه، افزایش هزینه‌های تولید و مشکلات صادراتی همچنان مهم‌ترین موانع بازگشت پایدار صنعت به مسیر رشد هستند.

نمودار ۴: شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت

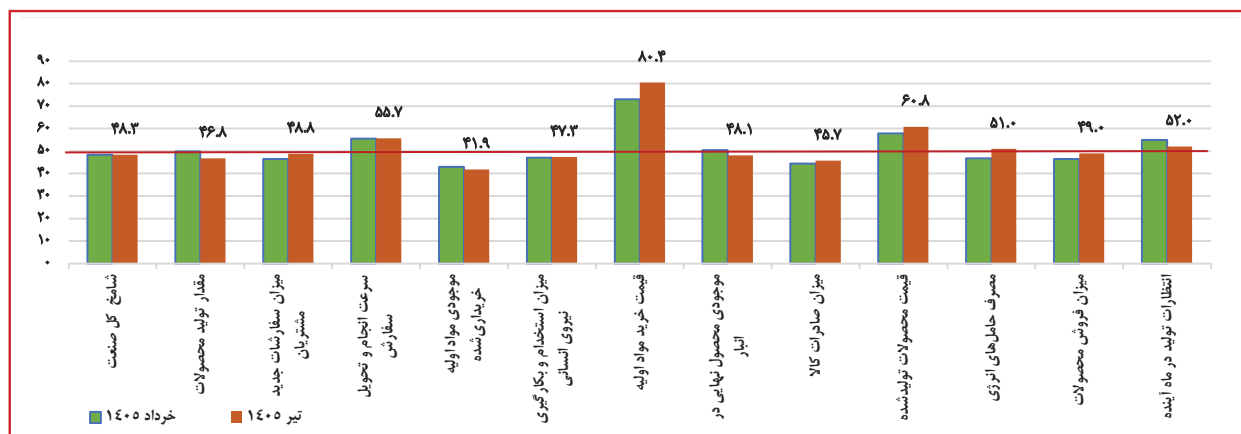

جدول ۲: شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت در دو ماه منتهی به تیر ۱۴۰۵

تعدیل فصلی شده		تعدیل فصلی نشده		شاخص	
تیر ۱۴۰۵	خرداد ۱۴۰۵	تیر ۱۴۰۵	خرداد ۱۴۰۵		
۴۸/۳	۴۸/۵	۴۶/۱	۴۸/۷	شامخ کل صنعت	مولفه‌های اصلی
۴۶/۸	۴۹/۹	۴۳/۵	۵۰/۳	مقدار تولید محصولات	
۴۸/۸	۴۶/۴	۴۵/۲	۴۵/۵	میزان سفارشات جدید مشتریان	
۵۵/۷	۵۵/۶	۵۵/۰	۵۶/۵	سرعت انجام و تحویل سفارش	
۴۱/۹	۴۲/۹	۴۱/۰	۴۲/۱	موجودی مواد اولیه خریداری شده	
۴۷/۳	۴۷/۱	۴۶/۵	۴۸/۷	میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	
۸۰/۴	۷۳/۰	۸۰/۴	۷۳/۰	قیمت خرید مواد اولیه	مولفه‌های کمکی
۴۸/۱	۵۰/۴	۴۹/۲	۵۱/۸	موجودی محصول نهایی در انبار	
۴۵/۷	۴۴/۴	۴۵/۷	۴۵/۵	میزان صادرات کالا	
۶۰/۸	۵۷/۹	۶۰/۸	۵۷/۹	قیمت محصولات تولید شده	
۵۱/۰	۴۶/۸	۴۹/۴	۴۹/۲	مصرف حامل‌های انرژی	
۴۹/۰	۴۶/۵	۴۳/۹	۴۴/۸	میزان فروش محصولات	
۵۲/۰	۵۴/۹	۴۹/۶	۵۶/۴	انتظارات تولید در ماه آینده	

ماخذ: مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، خرداد و تیر ۱۴۰۵

نمودار ۵: شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت در دو ماه منتهی به خرداد ۱۴۰۵، تعدیل فصلی شده

جدول ۳: شاخص مدیران خرید (شامخ) زیربخش‌های صنعت، تعدیل فصلی نشده، تیر ۱۴۰۵

شاخص	صنایع غذایی	صنایع نساجی	پوشاک و چرم	چوب، کاغذ و مبلمان	صنایع فراورده‌های نفت و گاز	صنایع شیمیایی	صنایع لاستیک و پلاستیک	صنایع کانی غیر فلزی	صنایع فلزی	ماشین‌سازی و لوازم خانگی	وسایل نقلیه و قطعات وابسته	سایر صنایع
شامخ کل فعالیت	۳۵/۱	۳۹/۳	۳۹/۸	۵۳/۴	۴۰/۲	۴۸/۶	۵۰/۴	۵۲/۹	۴۵/۸	۴۳/۴	۵۸/۸	۵۴/۲
مقدار تولید محصولات	۲۸/۰	۳۶/۴	۳۷/۵	۵۳/۶	۳۹/۳	۵۰/۰	۵۴/۲	۵۳/۶	۳۸/۸	۴۰/۰	۶۱/۵	۵۰/۰
میزان سفارشات جدید	۲۴/۰	۳۱/۸	۳۲/۵	۵۰/۰	۳۹/۳	۵۰/۰	۴۵/۸	۵۷/۱	۴۸/۸	۵۰/۰	۵۹/۶	۵۸/۳
سرعت انجام و تحویل سفارش	۵۰/۰	۵۰/۰	۵۲/۵	۶۴/۳	۵۰/۰	۵۳/۷	۵۴/۲	۶۰/۷	۵۱/۳	۵۷/۵	۶۹/۲	۵۰/۰
موجودی مواد اولیه	۴۲/۰	۴۰/۹	۳۷/۵	۵۳/۶	۳۹/۳	۳۵/۴	۵۸/۳	۳۹/۳	۴۲/۵	۲۲/۵	۴۸/۱	۵۰/۰
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۴۶/۰	۴۵/۵	۴۵/۰	۵۰/۰	۳۵/۷	۴۷/۶	۴۵/۸	۴۶/۴	۴۷/۵	۳۷/۵	۵۱/۹	۵۸/۳
قیمت خرید مواد اولیه	۷۸/۰	۶۳/۶	۸۰/۰	۶۷/۹	۷۸/۶	۸۷/۸	۵۸/۳	۹۶/۴	۸۱/۳	۸۵/۰	۸۰/۸	۶۶/۷
موجودی محصول (انبار)	۶۰/۰	۵۴/۵	۵۵/۰	۵۷/۱	۲۵/۰	۴۵/۱	۶۶/۷	۴۶/۴	۳۸/۸	۵۵/۰	۳۸/۵	۶۶/۷
میزان صادرات کالا	۳۰/۰	۴۵/۵	۳۵/۰	۵۳/۶	۴۶/۴	۴۳/۹	۴۵/۸	۵۷/۱	۵۰/۰	۴۷/۵	۵۰/۰	۵۰/۰
قیمت محصولات تولید شده	۶۲/۰	۴۵/۵	۷۵/۰	۵۰/۰	۶۴/۳	۶۵/۹	۵۸/۳	۶۰/۷	۶۳/۸	۶۲/۵	۵۹/۶	۴۱/۷
مصرف حامل‌های انرژی	۴۶/۰	۵۰/۰	۴۰/۰	۶۴/۳	۳۵/۷	۶۱/۰	۵۰/۰	۴۲/۹	۴۱/۳	۴۲/۵	۵۷/۷	۷۵/۰
میزان فروش محصولات	۲۶/۰	۳۱/۸	۳۵/۰	۵۳/۶	۲۸/۶	۴۶/۳	۵۰/۰	۵۰/۰	۴۸/۸	۴۵/۰	۵۹/۶	۵۰/۰
انتظارات تولید در ماه آینده	۳۴/۰	۵۹/۱	۵۵/۰	۶۰/۷	۳۹/۳	۵۶/۱	۶۲/۵	۶۷/۹	۳۸/۸	۶۰/۰	۴۲/۳	۵۰/۰

ماخذ: مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، تیر ۱۴۰۵

جدول ۴: شاخص مدیران خرید (شامخ) زیربخش‌های صنعت، تعدیل فصلی شده، تیر ۱۴۰۵

شاخص	صنایع غذایی	صنایع نساجی	پوشاک و چرم	چوب، کاغذ و مبلمان	صنایع فراورده‌های نفت و گاز	صنایع شیمیایی	صنایع لاستیک و پلاستیک	صنایع کالی غیر فلزی	صنایع فلزی	ماشین‌سازی و لوازم خانگی	وسایل نقلیه و قطعات وابسته	سایر صنایع
شامخ کل فعالیت	۳۸,۷	۴۵,۰	۴۶,۲	۵۴,۱	۳۸,۹	۴۸,۹	۵۱,۶	۵۵,۱	۴۸,۲	۴۴,۰	۵۹,۱	۵۳,۶
مقدار تولید محصولات	۳۳,۳	۴۸,۱	۴۶,۶	۵۷,۸	۳۸,۶	۵۰,۱	۵۹,۲	۵۴,۹	۴۵,۶	۴۱,۰	۶۰,۷	۴۹,۴
میزان سفارشات جدید	۳۳,۶	۳۶,۰	۴۵,۲	۵۱,۳	۳۶,۱	۵۰,۳	۴۷,۴	۶۴,۰	۵۰,۱	۵۳,۴	۶۰,۹	۵۵,۷
سرعت انجام و تحویل سفارش	۴۸,۴	۵۶,۸	۵۵,۵	۵۹,۵	۵۰,۴	۵۳,۰	۵۴,۲	۵۹,۶	۵۳,۴	۵۲,۰	۷۰,۳	۵۳,۸
موجودی مواد اولیه	۳۸,۲	۴۰,۹	۳۷,۵	۵۳,۷	۳۹,۳	۳۸,۱	۵۲,۶	۳۹,۳	۴۶,۹	۲۱,۱	۴۷,۶	۵۰,۰
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۴۵,۹	۴۷,۹	۴۴,۵	۵۰,۰	۳۴,۷	۴۷,۶	۴۵,۸	۴۶,۴	۴۵,۳	۳۸,۹	۵۱,۹	۵۷,۴
قیمت خرید مواد اولیه	۷۸,۰	۶۳,۶	۸۰,۰	۶۷,۹	۷۸,۶	۸۷,۸	۵۸,۳	۹۶,۴	۸۱,۳	۸۵,۰	۸۰,۸	۶۶,۷
موجودی محصول نهایی در انبار	۵۷,۳	۵۴,۵	۵۵,۰	۵۷,۱	۲۵,۰	۴۵,۱	۶۶,۷	۴۴,۵	۳۸,۸	۵۵,۰	۳۸,۵	۶۷,۹
میزان صادرات کالا	۳۸,۸	۴۱,۸	۴۱,۶	۵۲,۹	۴۴,۳	۴۱,۱	۴۴,۵	۵۷,۱	۵۲,۲	۴۸,۷	۴۹,۵	۵۰,۰
قیمت محصولات تولیدشده	۶۲,۰	۴۵,۵	۷۵,۰	۵۰,۰	۶۴,۳	۶۵,۹	۵۸,۳	۶۰,۷	۶۳,۸	۶۲,۵	۵۹,۶	۴۱,۷
مصرف حامل‌های انرژی	۴۸,۰	۵۸,۳	۴۸,۴	۶۶,۶	۳۵,۵	۵۷,۴	۵۵,۱	۵۰,۵	۴۵,۷	۳۹,۱	۵۱,۵	۷۱,۴
میزان فروش محصولات	۳۱,۹	۴۵,۶	۴۵,۷	۵۵,۷	۲۸,۴	۴۸,۰	۵۲,۸	۵۴,۹	۵۴,۷	۵۰,۷	۶۰,۳	۵۲,۷
انتظارات تولید در ماه آینده	۳۷,۸	۷۰,۱	۶۵,۸	۶۱,۵	۳۶,۸	۵۶,۴	۶۶,۶	۶۷,۴	۴۴,۷	۶۲,۷	۴۵,۰	۴۱,۰

ماخذ: مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، تیر ۱۴۰۵

انطباق شاخص مدیران خرید صنعت با تغییرات تولید صنعتی

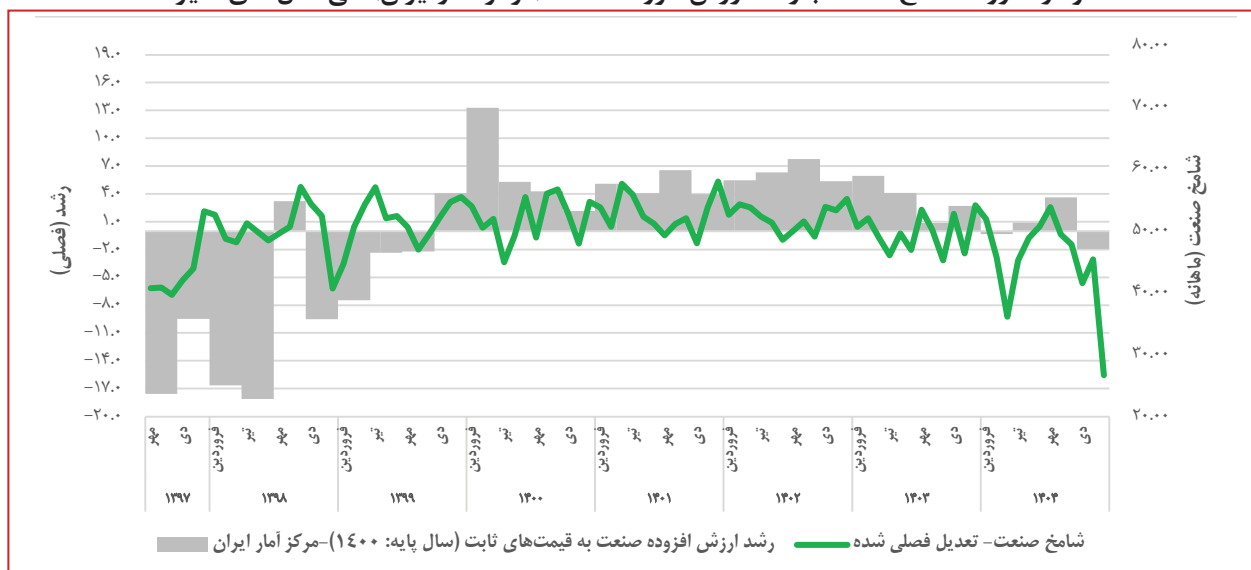
بررسی هم‌زمان شاخص مدیران خرید بخش صنعت و آمار رسمی تولید صنعتی، می‌تواند اطلاعات مکملی برای ارزیابی وضعیت جاری بخش تولید و شناسایی تغییرات کوتاه‌مدت فعالیت‌های صنعتی فراهم کند. شامخ بر اساس ارزیابی و انتظارات فعالان اقتصادی تهیه می‌شود و از این نظر، نسبت به بسیاری از آمارهای رسمی که با وقفه منتشر می‌شوند، امکان ارائه تصویر سریع‌تری از شرایط کسب‌وکار و تولید را فراهم می‌کند. برای بررسی میزان هم‌راستایی شامخ صنعت با تحولات واقعی تولید، روند این شاخص با رشد ارزش افزوده بخش صنعت به قیمت ثابت، بر اساس داده‌های مرکز آمار ایران مقایسه شده است. به دلیل محدودیت انتشار آمار ماهانه ارزش افزوده بخش صنعت، مقایسه در سطح داده‌های فصلی انجام می‌شود.

بررسی روندهای گذشته نشان می‌دهد که در دوره‌های عادی اقتصادی، میان تغییرات شامخ صنعت و روند رشد ارزش افزوده بخش صنعت هم‌راستایی نسبی وجود داشته است. این موضوع می‌تواند نشان‌دهنده آن باشد که ارزیابی فعالان صنعتی از وضعیت تولید و کسب‌وکار، تا حدی با تغییرات ثبت‌شده در تولید واقعی صنعت هم‌جهت است.

با این حال، این هم‌راستایی به معنای رابطه قطعی و مستقیم میان دو شاخص نیست. شامخ بر پایه نظرسنجی از بنگاه‌ها و تغییرات ادراک‌شده در فعالیت اقتصادی محاسبه می‌شود، در حالی که ارزش افزوده صنعتی بر اساس حساب‌های ملی و داده‌های آماری محاسبه می‌شود. تفاوت در روش محاسبه، دوره پوشش و زمان انتشار داده‌ها باید در تفسیر نتایج مورد توجه قرار گیرد.

در مجموع، پایش هم‌زمان شامخ صنعت و شاخص‌های رسمی تولید می‌تواند به‌عنوان ابزاری مکمل برای سیاست‌گذاری مورد استفاده قرار گیرد؛ به‌ویژه از این جهت که شامخ امکان شناسایی سریع‌تر تغییرات در سفارش‌ها، تولید، فروش، اشتغال، موجودی نهاده‌ها و انتظارات بنگاه‌ها را فراهم می‌کند و آمار رسمی، تصویر دقیق‌تری از عملکرد تحقق‌یافته اقتصاد ارائه می‌دهد.

نمودار ۶: روند شامخ صنعت با رشد ارزش افزوده صنعت (مرکز آمار ایران) طی سال های اخیر

چالش ها و رهیافت ها از دید برخی از فعالان اقتصادی در تیر ۱۴۰۵

بررسی پاسخ های بنگاه های مشارکت کننده در طرح شامخ نشان می دهد که در تیرماه ۱۴۰۵، فعالان اقتصادی همچنان با مجموعه ای از محدودیت های هم زمان در سمت تقاضا، تأمین نهاده ها، انرژی، نقدینگی، تجارت خارجی و نااطمینانی نسبت به آینده مواجه بوده اند. استمرار هم زمان این مشکلات باعث شده بخشی از بنگاه ها نتوانند به ظرفیت عادی فعالیت بازگردند و برخی نیز با کاهش تولید، افزایش موجودی انبار و افت حاشیه سود مواجه شوند. مهم ترین مشکلات مطرح شده عبارتند از:

کاهش سفارش های جدید و ضعف تقاضا: کاهش سفارش های جدید، کمبود مشتری و رکود فراگیر بازار همچنان از مهم ترین مشکلات بنگاه ها بوده است. برخی بنگاه ها به دلیل دریافت نکردن سفارش یا تحویل نگرفتن کالا توسط مشتریان، به ویژه به دلیل کمبود نقدینگی مشتریان، با افزایش موجودی محصولات در انبار مواجه شده اند. تداوم تورم و کاهش قدرت خرید خانوارها و مشتریان نیز موجب تشدید رکود در بازار و کاهش فروش شده است. این شرایط نشان می دهد حتی در مواردی که ظرفیت تولید بنگاه فراهم است، ضعف تقاضای مؤثر مانع افزایش تولید و فروش می شود.

ناآرامی انرژی، قطعی برق و کمبود سوخت: قطعی های مکرر برق، در برخی موارد چند روز در هفته و برای ساعات طولانی، از مهم ترین عوامل کاهش ظرفیت تولید و افزایش هزینه تمام شده بوده است. کمبود و افزایش شدید قیمت گازوئیل مورد نیاز ژنراتورها و سایر محدودیت های انرژی، فشار بیشتری بر بنگاه ها وارد کرده و در برخی واحدها به توقف موقت تولید یا فعالیت با ظرفیتی در حدود ۵۰ درصد منجر شده است. استمرار این وضعیت علاوه بر کاهش تولید، موجب افزایش هزینه های تعمیرات، استفاده از سوخت جایگزین و اختلال در برنامه ریزی تولید شده است.

کمبود و اختلال در تأمین مواد اولیه: کمبود برخی مواد اولیه داخلی و خارجی، کاهش عرضه بعضی نهاده ها از سوی صنایع بالادستی و دشواری ورود مواد اولیه وارداتی از مهم ترین موانع تولید بوده است. اختلال در حمل و نقل و محدودیت در مسیرهای دریایی نیز دسترسی به نهاده های وارداتی را دشوارتر کرده و نگرانی بنگاه ها نسبت به تداوم تولید را افزایش داده است. استمرار این محدودیت ها، در کنار کاهش موجودی مواد اولیه، می تواند در ماه های آینده به یکی از مهم ترین عوامل محدود کننده ظرفیت تولید تبدیل شود.

مشکلات ارزی، واردات و صادرات: عدم تخصیص یا تأخیر در تخصیص ارز، طولانی شدن فرآیند تأمین ارز و ثبت سفارش و محدودیت های وارداتی، روند تأمین مواد اولیه، قطعات و تجهیزات را با اختلال مواجه کرده است. از سوی دیگر، صادرکنندگان با مشکلاتی از جمله عدم امکان یا تأخیر در حمل کالا از مبدأ، محدودیت در مسیرهای تجاری و تغییر رفتار خریداران خارجی مواجه بوده اند. برخی بنگاه ها از انتقال بخشی از سفارش های خارجی به تأمین کنندگان سایر کشورها به دلیل افزایش ریسک و نااطمینانی تجارت با ایران خبر داده اند. تداوم این روند می تواند علاوه بر کاهش صادرات، موجب از دست رفتن بخشی از بازارهای خارجی و دشوارتر شدن بازگشت به این بازارها شود.

مشکلات بانکی و کمبود نقدینگی: محدودیت دسترسی به منابع مالی، مشکلات انتقال وجه و کمبود نقدینگی، توان بنگاه‌ها برای تأمین مواد اولیه، حفظ ظرفیت تولید و پرداخت هزینه‌های جاری را کاهش داده است. در شرایطی که فروش بسیاری از بنگاه‌ها کاهش یافته، طولانی شدن دوره وصول مطالبات نیز فشار بیشتری بر سرمایه در گردش وارد کرده است. همچنین، مطالبه بازپرداخت بدهی‌ها و مطالبات معوق از سوی برخی دستگاه‌ها در شرایط رکودی، بر فشار مالی بنگاه‌ها افزوده است.

افزایش هزینه‌های تولید و تشدید فشارهای تورمی: افزایش قیمت مواد اولیه، انرژی، حمل‌ونقل و سایر نهاده‌های تولید موجب افزایش هزینه تمام‌شده بنگاه‌ها شده است. در عین حال، ضعف تقاضا و محدودیت قدرت خرید مشتریان، امکان انتقال کامل افزایش هزینه‌ها به قیمت فروش را کاهش داده است. در نتیجه، بخشی از بنگاه‌ها با کاهش حاشیه سود و در برخی موارد با زیان عملیاتی مواجه شده‌اند. این وضعیت، در صورت استمرار، می‌تواند منابع بنگاه‌ها برای سرمایه‌گذاری، نوسازی تجهیزات و توسعه ظرفیت تولید را نیز کاهش دهد.

اختلالات لجستیکی و حمل‌ونقل: عدم حمل کالا از مبدأ، محدودیت در برخی مسیرهای دریایی، اختلال در زنجیره حمل‌ونقل و ناکارآمدی یا افزایش هزینه برخی مسیرهای ریلی و جاده‌ای، هم تأمین مواد اولیه و هم ارسال محصولات را با مشکل مواجه کرده است. این اختلالات علاوه بر ایجاد تأخیر در تولید و تحویل سفارش‌ها، هزینه‌های لجستیکی بنگاه‌ها را افزایش داده و در برخی موارد موجب افزایش موجودی یا توقف بخشی از فعالیت‌ها شده است.

نااطمینانی و تضعیف چشم‌انداز فعالیت اقتصادی: تداوم بی‌ثباتی اقتصادی، پیامدهای جنگ، تعطیلی‌ها و وقفه‌های متعدد در فعالیت، قطعی انرژی، نوسانات بازار ارز و نبود چشم‌انداز روشن از شرایط آینده، اعتماد فعالان اقتصادی را کاهش داده است. در چنین شرایطی، بسیاری از بنگاه‌ها تصمیم‌های مربوط به سرمایه‌گذاری، توسعه ظرفیت و استخدام نیروی جدید را به تعویق انداخته‌اند. برخی فعالان اقتصادی نیز نسبت به تداوم فعالیت در شرایط موجود ابراز نگرانی کرده و احتمال تعطیلی واحدهایی با سابقه طولانی فعالیت را مطرح کرده‌اند.

کاهش ظرفیت تولید و افزایش ریسک تعطیلی بنگاه‌ها: برآیند ضعف تقاضا، محدودیت انرژی، کمبود مواد اولیه، مشکلات نقدینگی و افزایش هزینه‌های تولید موجب شده است بخشی از بنگاه‌ها از ابتدای سال با ظرفیتی پایین‌تر از ظرفیت عادی فعالیت کنند و هنوز نتوانند به سطح معمول تولید بازگردند. در برخی موارد نیز توقف موقت تولید و احتمال تعطیلی واحدهای باسابقه مطرح شده است. تداوم این روند می‌تواند علاوه بر کاهش اشتغال، به فرسایش سرمایه تولیدی و از دست رفتن ظرفیت‌های موجود صنعتی منجر شود؛ ظرفیتی که احیای مجدد آن در آینده مستلزم زمان و منابع قابل توجه خواهد بود.

ضرورت حمایت مؤثر و متناسب با شرایط بنگاه‌ها: فعالان اقتصادی بر ضرورت حمایت عملی و هدفمند از تولید، تأمین نقدینگی و سرمایه در گردش، تسهیل فرآیند واردات و تخصیص ارز، تأمین پایدار برق و سوخت و لحاظ شرایط بنگاه‌ها در وصول مطالبات و بدهی‌ها تأکید کرده‌اند. از دید فعالان اقتصادی، در شرایط کنونی صرف اعلام حمایت از تولید کافی نیست و رفع موانع عملیاتی و کاهش هزینه‌های تحمیل‌شده به بنگاه‌ها شرط اصلی جلوگیری از کاهش بیشتر ظرفیت تولید و تعطیلی واحدهای اقتصادی است.

در مجموع، اظهارات بنگاه‌ها نشان می‌دهد که مشکلات تیرماه صرفاً ناشی از یک عامل منفرد نیست، بلکه حاصل هم‌زمانی ضعف تقاضا با محدودیت‌های سمت عرضه و افزایش نااطمینانی است. از یک سو، کاهش قدرت خرید و ضعف سفارش‌ها مانع افزایش فروش شده و از سوی دیگر، کمبود مواد اولیه، قطعی انرژی و مشکلات ارزی و لجستیکی و کمبود نقدینگی، امکان واکنش بنگاه‌ها به تقاضای موجود را محدود کرده است. به این ترتیب، بخشی از بنگاه‌ها در شرایطی قرار گرفته‌اند که هم‌زمان با کاهش درآمد، با افزایش هزینه و کاهش ظرفیت تولید نیز مواجه‌اند؛ وضعیتی که در صورت استمرار می‌تواند به کاهش سرمایه‌گذاری، افت اشتغال، فرسایش سرمایه تولیدی و افزایش ریسک خروج برخی بنگاه‌ها از بازار منجر شود. از منظر سیاست‌گذاری، بنابراین اولویت اصلی در کوتاه‌مدت باید حفظ ظرفیت‌های موجود تولید و جلوگیری از تشدید محدودیت‌های عرضه باشد؛ به‌ویژه از طریق تأمین پایدار انرژی، تسهیل دسترسی به مواد اولیه و ارز، تأمین سرمایه در گردش و کاهش اختلالات تجاری و لجستیکی. هم‌زمان، بدون تقویت قدرت خرید و تقاضای مؤثر، رفع موانع سمت عرضه به‌تنهایی برای بازگشت پایدار تولید کافی نخواهد بود.

جمع‌بندی کلی

نتایج شاخص مدیران خرید در تیرماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که اقتصاد ایران نسبت به دوره بحرانی اسفند ۱۴۰۴، فروردین و اردیبهشت ۱۴۰۵ از شدت افت فعالیت فاصله گرفته است، اما هنوز وارد مرحله احیای پایدار نشده است. شاخص مدیران خرید کل اقتصاد با ثبت ۴۸/۳ و شاخص مدیران خرید بخش صنعت نیز با ثبت ۴۸/۳، همچنان پایین‌تر از سطح خنثی ۵۰ قرار دارند و به ترتیب برای شانزدهمین و نهمین ماه متوالی در محدوده انقباضی هستند. بنابراین، تحولات تیرماه را باید عمدتاً کاهش شدت انقباض و ازسرگیری بخشی از فعالیت‌های متوقف‌شده دانست، نه آغاز یک چرخه جدید رونق.

در عین حال، ترکیب مؤلفه‌های شاخص کل اقتصاد نشان می‌دهد که نشانه‌های بهبود در همه بخش‌ها یکسان نیست. شاخص مقدار تولید و ارائه خدمات کل اقتصاد با رسیدن به ۵۱/۰ از سطح ۵۰ عبور کرده است، اما میزان سفارش‌های جدید با رقم ۴۷/۲ همچنان در محدوده انقباضی قرار دارد. بنابراین، افزایش فعالیت‌های تیرماه هنوز از پشتوانه کافی در سمت تقاضا برخوردار نیست. کاهش قدرت خرید، تورم، رکود بازار و احتیاط مشتریان در تصمیم‌گیری‌های خرید همچنان از مهم‌ترین محدودیت‌های فعالیت بنگاه‌هاست. افزایش موجودی محصول نهایی در برخی بنگاه‌ها نیز می‌تواند نشانه‌ای از ضعف تقاضا و دشواری فروش و تحویل محصولات باشد.

در بخش صنعت، وضعیت همچنان شکننده‌تر از آن است که بتوان از بازگشت تولید به شرایط عادی سخن گفت. شاخص تولید محصولات با رقم ۴۶/۸ برای نهمین ماه متوالی زیر سطح ۵۰ قرار گرفته و نسبت به خردادماه نیز ۳/۱ واحد کاهش یافته است. در مقابل، شاخص سفارش‌های جدید به ۴۸/۸ و شاخص فروش به ۴۹/۰ افزایش یافته‌اند. هم‌زمانی کاهش تولید با بهبود نسبی سفارش‌ها و فروش، یکی از مهم‌ترین پیام‌های شاخص تیرماه است: در صورت تداوم تقاضا، محدودیت‌های موجود در مواد اولیه، انرژی، نقدینگی و زنجیره تأمین می‌تواند مانع تبدیل این بهبود تقاضا به افزایش تولید شود.

از سوی دیگر، کاهش موجودی مواد اولیه برای پانزدهمین ماه متوالی همچنان یک ریسک مهم برای استمرار تولید است. شاخص موجودی مواد اولیه صنعت در تیرماه ۴۱/۹ بوده و نسبت به خردادماه نیز کاهش یافته است. مشکلات ارزی و وارداتی، اختلالات لجستیکی، محدودیت حمل‌ونقل و دشواری تأمین نهاده‌ها، به‌ویژه برای صنایع وابسته به مواد اولیه وارداتی یا محصولات صنایع بالادستی، می‌تواند ظرفیت تولید ماه‌های آینده را محدود کند.

در بازار کار هنوز نشانه‌ای از بازگشت کامل به شرایط عادی دیده نمی‌شود. شاخص اشتغال کل اقتصاد با رقم ۴۷/۳ و شاخص اشتغال صنعت با رقم ۴۷/۳ همچنان پایین‌تر از سطح ۵۰ قرار دارند. اگرچه شدت کاهش اشتغال نسبت به دوره‌های بحرانی گذشته کمتر شده است، بنگاه‌ها همچنان به دلیل ضعف فروش، کمبود نقدینگی و نااطمینانی نسبت به آینده، از افزایش جذب نیروی جدید خودداری می‌کنند. تداوم این وضعیت می‌تواند علاوه بر کاهش فرصت‌های شغلی جدید، در میان‌مدت بر منابع بیمه‌ای و توان بنگاه‌ها برای توسعه فعالیت و سرمایه‌گذاری نیز اثرگذار باشد.

ناترازی انرژی و قطعی برق نیز همچنان یکی از مهم‌ترین محدودیت‌های مستقیم تولید است. محدودیت برق، کمبود سوخت مورد نیاز ژنراتورها و افزایش هزینه انرژی، از یک سو ظرفیت عملیاتی بنگاه‌ها را کاهش داده و از سوی دیگر هزینه تمام‌شده تولید را افزایش داده است. این فشار در شرایطی اهمیت بیشتری پیدا می‌کند که بنگاه‌ها هم‌زمان با ضعف فروش و کمبود نقدینگی مواجه‌اند و امکان انتقال کامل افزایش هزینه‌ها به قیمت فروش را ندارند.

فشار هزینه‌ای در ارقام شاخص نیز به‌وضوح قابل مشاهده است. شاخص قیمت خرید مواد اولیه صنعت از ۷۳/۰ در خردادماه به ۸۰/۴ در تیرماه افزایش یافته است و شاخص قیمت محصولات تولیدشده نیز از ۵۷/۹ به ۶۰/۸ رسیده است. بنابراین، افزایش هزینه‌های تولید همچنان یکی از عوامل اصلی فشار بر حاشیه سود بنگاه‌هاست.

در حوزه تجارت خارجی نیز صادرات هنوز به شرایط عادی بازنگشته است. شاخص صادرات صنعت در تیرماه ۴۵/۷ بوده و اگرچه نسبت به خردادماه اندکی بهبود یافته، همچنان در محدوده انقباضی قرار دارد. مشکلات بانکی، ارزی، حمل‌ونقل و لجستیکی، محدودیت در مسیرهای تجاری و تحولات منطقه‌ای، بازگشت صادرات به سطح عادی را دشوار کرده‌اند. تداوم این وضعیت علاوه بر کاهش درآمدهای ارزی بنگاه‌ها، خطر از دست رفتن تدریجی بازارهای صادراتی و جایگزین‌شدن تأمین‌کنندگان رقیب را افزایش می‌دهد.

در مقابل، انتظارات تولید در ماه آینده همچنان بالاتر از سطح خنثی قرار دارد. شاخص انتظارات تولید صنعت در تیرماه ۵۲/۰ و شاخص انتظارات فعالیت اقتصادی کل اقتصاد ۵۴/۹ بوده است. با این حال، کاهش انتظارات تولید صنعت نسبت به ۵۴/۹ در خردادماه نشان می‌دهد که خوش‌بینی فعالان صنعتی نسبت به تداوم روند بهبود کاهش یافته و همچنان با احتیاط همراه است. بنابراین، انتظارات مثبت موجود را باید بیشتر

نشانه امید محتاطانه به تثبیت شرایط دانست تا نشانه اطمینان از آغاز رونق.

بررسی زیربخش‌های صنعت نیز نشان می‌دهد که روند بهبود در میان رشته‌های مختلف صنعتی بسیار ناهمگون است. در تیرماه، شاخص تعدیل‌شده صنایع وسایل نقلیه و قطعات وابسته با ۵۹/۱، کانی‌های غیرفلزی با ۵۵/۱ و چوب، کاغذ و مبلمان با ۵۴/۱ بالاتر از سطح خنثی قرار داشته‌اند، در حالی که صنایع فرآورده‌های نفت و گاز با ۳۸/۹ و صنایع غذایی با ۳۸/۷ در پایین‌ترین سطوح قرار گرفته‌اند. این اختلاف ۲۰/۲ واحدی میان بالاترین و پایین‌ترین شاخص زیربخش‌ها نشان می‌دهد که آثار شوک‌های اخیر بر صنایع مختلف به‌شدت ناهمگون بوده است.

در مجموع، اقتصاد ایران در تیرماه از مرحله شوک شدید و توقف گسترده فعالیت‌ها فاصله گرفته، اما هنوز وارد مرحله تثبیت و احیای پایدار نشده است. بهبود برخی مؤلفه‌ها، به‌ویژه تولید و ارائه خدمات در کل اقتصاد، سفارش‌های جدید و فروش، علامتی مثبت است؛ اما تداوم انقباض شاخص کل و صنعت، کاهش تولید صنعتی، افت موجودی مواد اولیه، ضعف اشتغال، فشار هزینه‌ای و استمرار مشکلات صادراتی نشان می‌دهد که این بهبود همچنان شکننده است.

از این منظر، مهم‌ترین ریسک‌های پیش‌روی اقتصاد در ماه‌های آینده عبارت‌اند از: ضعف تقاضای مؤثر، محدودیت تأمین مواد اولیه و ارز، ناترازی انرژی، کمبود نقدینگی و سرمایه در گردش، افزایش هزینه‌های تولید، اختلالات تجاری و لجستیکی و نااطمینانی نسبت به شرایط اقتصادی و سیاسی و تداوم هم‌زمان این عوامل می‌تواند مانع تبدیل بهبود موقت فعالیت‌ها به یک روند پایدار شود.

بنابراین، کاهش شدت انقباض در تیرماه نباید به‌عنوان بازگشت اقتصاد به مسیر عادی تلقی شود. برای تثبیت روند بهبود، سیاست‌های اقتصادی باید به‌طور هم‌زمان بر حفظ ظرفیت‌های موجود تولید، تقویت تقاضای مؤثر، تأمین سرمایه در گردش، تسهیل واردات و تخصیص ارز، تأمین پایدار انرژی و کاهش اختلالات تجاری و لجستیکی متمرکز شوند. در این میان، مشارکت فعال بخش خصوصی و تشکلهای اقتصادی در طراحی و اجرای سیاست‌ها اهمیت ویژه‌ای دارد؛ زیرا بخش مهمی از محدودیت‌های کنونی، ماهیتی عملیاتی و اجرایی دارند.

در نهایت، تداوم بهبود در ماه‌های آینده به این بستگی دارد که آیا افزایش نسبی سفارش‌ها و فروش می‌تواند به افزایش تولید، اشتغال و سرمایه‌گذاری منجر شود یا خیر. اگر محدودیت‌های سمت عرضه و تقاضا همچنان پابرجا بمانند، هرگونه شوک جدید ارزی، انرژی، تجاری یا ژئوپلیتیکی می‌تواند روند شکننده بهبود را معکوس کرده و مجدداً فشار بر تولید، اشتغال و سرمایه‌گذاری را افزایش دهد.

وضعیت شاخص در سطح بین‌الملل

شاخص PMI جهانی تولید که توسط J.P.Morgan محاسبه می‌شود (PMI جهانی توسط J.P.Morgan و S&P Global در همکاری با ISM و IFPSM تهیه می‌شود)، در ماه ژوئیه ۲۰۲۶، شاخص PMI ترکیبی جهانی با افزایش ۰/۶ واحدی نسبت به ماه قبل، به ۵۲/۶ رسید و بالاترین سطح خود در پنج ماه اخیر از فوریه و قوی‌ترین مقدار از زمان آغاز جنگ در خاورمیانه را به ثبت رساند. این افزایش نشان‌دهنده شتاب‌گیری رشد فعالیت‌های اقتصادی جهان در آغاز سه‌ماهه سوم سال است؛ به‌گونه‌ای که تولید و سفارشات جدید با سرعت بیشتری افزایش یافته و اشتغال نیز پس از کاهش‌های اخیر، مجدداً وارد مسیر رشد شده است.

رشد فعالیت در بخش خدمات تقویت شد و فعالیت صنعتی نیز برای دومین ماه متوالی افزایش یافت؛ هرچند سرعت رشد تولید صنعتی اندکی کاهش پیدا کرد. همچنین، خوش‌بینی بنگاه‌ها نسبت به چشم‌انداز فعالیت در ماه آینده به بالاترین سطح پنج ماه اخیر رسید. هم‌زمان، فشارهای تورمی نیز کاهش بیشتری یافت و نرخ افزایش هزینه‌ها و قیمت‌های فروش به‌ترتیب به پایین‌ترین سطوح پنج و چهار ماه اخیر رسید. با این حال، تجارت خارجی همچنان یکی از عوامل محدودکننده رشد بود و سفارشات جدید صادراتی برای پنجمین ماه متوالی کاهش یافت.

از میان ۱۳ اقتصادی که داده‌های ژوئیه آنها در دسترس بود، فعالیت اقتصادی در ۱۰ کشور افزایش یافت و تنها فرانسه، روسیه و برزیل کاهش فعالیت را ثبت کردند. رشد اقتصادی در ایالات متحده و استرالیا شتاب گرفت و فعالیت اقتصادی در منطقه یورو و بریتانیا نیز پس از یک دوره کاهش، به مسیر رشد بازگشت. در میان اقتصادهای بزرگ آسیایی، چین و ژاپن نیز از جمله کشورهایی بودند که افزایش اشتغال و بهبود فعالیت اقتصادی را تجربه کردند.

در مجموع، رشد اقتصاد جهانی در ژوئیه گسترده‌تر و اندکی سریع‌تر شد و چشم‌انداز بنگاه‌ها نیز بهبود یافت؛ با این حال، تفاوت عملکرد میان کشورها همچنان قابل‌توجه است و ضعف تجارت بین‌المللی و کاهش سفارشات صادراتی، به‌ویژه در بخش خدمات، همچنان از مهم‌ترین موانع گسترش فعالیت اقتصادی در سطح جهان به شمار می‌رود.

معرفی طرح شاخص مدیران خرید (شامخ)

۱۰۰ و ۱۰۰ به ترتیب به معنای آن است که ۱۰۰ درصد پاسخگویان گزینه "بدتر شده است" و "بهرتر شده است" را انتخاب نموده‌اند، عدد ۵۰ نشان‌دهنده عدم تغییر وضعیت نسبت به ماه قبل، بالای ۵۰ نشانه بهبود وضعیت نسبت به ماه قبل و زیر ۵۰ به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به ماه قبل است. بر این اساس، چنانچه عدد محاسبه‌شده زیر ۵۰ باشد، اما از عدد محاسبه‌شده ماه قبل بیشتر باشد، نشان می‌دهد که سرعت بدتر شدن وضعیت، کاهش یافته است. در مقابل، چنانچه عدد محاسبه‌شده بالای ۵۰ باشد اما از عدد ماه قبل کمتر باشد، نشان می‌دهد که سرعت بهبود وضعیت در مقایسه با ماه قبل، کاهش یافته است.

۱. مقدار تولید محصولات (پرسش اصلی با ضریب ۲۵٪) ۲. میزان سفارشات جدید (پرسش اصلی با ضریب ۳۰٪) ۳. سرعت انجام و تحویل سفارش (پرسش اصلی با ضریب ۱۵٪) ۴. موجودی مواد اولیه (پرسش اصلی با ضریب ۱۰٪) ۵. میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی (پرسش اصلی با ضریب ۲۰٪) ۶. قیمت خرید مواد اولیه ۷. موجودی محصول نهایی در انبار ۸. میزان صادرات کالا ۹. قیمت محصولات تولیدشده ۱۰. مصرف حامل‌های انرژی ۱۱. میزان فروش محصولات ۱۲. انتظارات تولید در ماه آینده

از میان شاخص‌های متنوع و گوناگون اقتصادی که توسط کشورها و سازمان‌های بین‌المللی انتشار می‌یابند، شاخص Purchasing PMI (Manager's Index)، که در فارسی به اختصار شامخ نام‌گذاری شده است، یکی از مهم‌ترین شاخص‌های اقتصادی است که مورد پذیرش اکثر کشورهای توسعه‌یافته قرار دارد. در حال حاضر شاخص شامخ برای حدود ۲۹۰۰۰ بنگاه بخش خصوصی در بیش از ۴۰ کشور دنیا محاسبه و منتشر می‌شود. این شاخص که بر اساس پایش پرسشنامه‌ای به دست می‌آید، بینش آنی و تصویر سریعی از شرایط اقتصاد کلان به‌ویژه وضعیت رونق و رکود در بخش‌های صنعت و خدمات ارائه می‌دهد.

در طرح شامخ، از پاسخ‌دهندگان خواسته می‌شود به ۱۲ پرسش مطرح‌شده در قالب سه معیار وضعیت نسبت به ماه پیش (بهرتر شده، بدتر شده و یا تغییری نکرده است)، پاسخ دهند. در صورت انتخاب گزینه بیشتر از ماه قبل: عدد ۱، گزینه بدون تغییر: عدد ۵/۵ و گزینه کمتر از ماه قبل: عدد صفر برای آن پرسش ثبت می‌شود. مجموع حاصل ضرب درصد پاسخگویان به هریک از گزینه‌ها در عدد همان گزینه، مبین عدد شامخ در آن پرسش است. در نهایت معیار سنجش این شاخص عددی بین ۱۰۰ تا ۰ است. عدد

PMI در برخی از کشورها در جولای ۲۰۲۶

عنوان: طرح شاخص مدیران خرید (شامخ)

تاریخ: خرداد ماه ۱۴۰۵ / شماره گزارش: ۱۴۰۵ - CSM - S1 - PM - ۱۳۳۹ / ام ۹۴

صاحب انتشار: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، مرکز پژوهش‌ها (مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی و پایش اصل ۴۴)

تهیه و تنظیم: زهرا ناصری و حانیه زیادلو

همکاران: سیدعلی رنجبر، فاطمه بهروزی هما، الهام حسینی شبستری، فاطمه قهرمانی و لیلا قربانپور

ناظران علمی: عیسی منصوری، علالدین ازوجی و محمدرضا دوست محمدی

تلفن تماس: ۰۲۱-۸۵۷۳۳۶۰۰

ملاحظات: الف- حقوق معنوی اثر متعلق به پدیدآورندگان و حقوق مادی آن، به مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران تعلق دارد و استفاده از آن با ذکر مآخذ بلامانع خواهد بود.

ب- مطالب این گزارش لزوماً بیانگر نظر رسمی مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران نمی‌باشد.

آدرس: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵، کد پستی: ۱۵۸۳۶۴۸۴۹۹